

Primljeno: ožujak 2007.

TEMPUS SCM

– Furtherance of Bologna Promotion in Croatia

II. seminar

Osijek, 9. i 10. ožujka 2007. godine

U organizaciji osječkog Sveučilišta održan je 9. i 10. ožujka 2007. godine seminar Vijeća sveučilišta i veleučilišta Republike Hrvatske na temu **Furtherance of Bologna Promotion in Croatia** koji se kao 2. seminar u nizu odvijao u okviru TEMPUS SCM projekta vezano za Bolonjski proces u Hrvatskoj.

Prvi seminar održan je 24. i 25. studenog 2006. godine u Tuheljskim Toplicama na sljedeće teme:

1. Poslijediplomski studiji i istraživanja
2. Analiza prve godine uspostave i provedbe bolonjskog studijskog sustava
3. Mobilnost.

Zaključci seminara u Tuheljskim toplicama izuzetno su važni za razumijevanje, orijentaciju i daljnja promišljanja provedbe Bolonjskog procesa kako na Policijskoj akademiji općenito tako i na Visokoj policijskoj školi posebno, a usko su vezani i za problematiku koja je bila predmetom seminara u Osijeku, te smatram potrebnim navesti neke od najvažnijih.

Glede poslijediplomskih studija i istraživanja zaključeno je da je stanje nezadovoljavajuće i neprihvatljivo, posebno za razvoj istraživačkih djelatnosti. Postupak vrednovanja i izdavanja dopusnica za studijske programe treba ubrzati i standardizirati te povećati kvalitetu recenzija. Također je ostalo neriješeno pitanje financiranja u čemu bi trebali sudjelovati svi partneri – država, sveučilišta i korisnici.

Pod točkom 2. istaknuta je problematika reforme tercijalnog obrazovanja, upozoreno je na potrebu stalne provjere ECTS-bodova kroz ankete i analize primjene te prelazak na ECTS sustav ocjenjivanja. Također je potrebno izraditi mehanizme informiranja različitih interesnih skupina o provedbi bolonjskog sustava studiranja. Daljnje aktivnosti akademske zajednice trebaju biti usmjerene na razrješavanja konkretnih pitanja vezanih za prepoznavanje uspješnosti i kompetentnosti studenata tijekom i nakon završetka studija. Posebno je istaknuta važnost e-učenja u visokom obrazovanju radi unapređenja kvalitete obrazovanja i bržeg ostvarivanja ciljeva Bolonjskog procesa.

Mobilnost (točka 3) je jedna od temeljnih pretpostavki u okviru bolonjske reforme. Kako **promicanje mobilnosti** znači stvaranje pretpostavki za slobodno kretanje studenata, nastavnika i istraživača kao i unapređenje rada administrativnog osoblja, potrebno je između ostalog poticati i unutarnju mobilnost, te izraditi legislativu na državnoj i na sveučilišnoj razini radi priznavanja akademskih stupnjeva i vremena provedenog na studiju izvan Hrvatske. **Uredima za međunarodnu suradnju** na razini sveučilišta i pojedinih učilišta treba dati aktivnu podršku, potrebno je osigurati smještajne kapacitete za studente u razmjeni, ukloniti administrativne prepreke pri dolasku stranih studenata i istraživača, definirati uvjete za kontinuirani jednogodišnji boravak profesora ili znanstvenika na stranoj instituciji, **organizirati module ili cijele studijske programe na engleskom ili nekom drugom stranom jeziku**, stvoriti nacionalni *web portal*, uključiti se u međunarodne programe, posebno u programe Europske unije koji se tiču cjeloživotnog učenja, razviti edukaciju znanstvene i administrativne strukture za vođenje projekata i financijski menadžment te ubrzati ustrojavanje nacionalne agencije za međunarodne programe i cjeloživotno učenje.

Važnost i kompleksnost problematike Bolonjskog procesa i njegove provedbe na nacionalnoj razini potvrđuje i brojka od 128 sudionika na seminaru u Osijeku. Glavna tema seminara, **Kulturni, socijalni i ekonomski aspekti Bolonjskog procesa**, uključivala je nekoliko manjih tematskih cjelina (**Cjeloživotno obrazovanje, Verificirani bolonjski programi i zapošljivost, Hrvatski kvalifikacijski okvir**) od kojih je za nas posebno važno pitanje cjeloživotnog obrazovanja, programi koji se sustavno provode na Policijskoj akademiji zbog specifičnih potreba stručnog usavršavanja policijskih službenika.

U pregledu aktivnosti vezanih za program cjeloživotnog obrazovanja u Hrvatskoj i u Europi istaknuto je donošenje Zakona o obrazovanju odraslih u veljači 2007. godine i osnivanje nacionalne **Agencije za obrazovanje odraslih** koja je u procesu formiranja, do sada broji 12 članova, a privremeno je smještena u "Zagrepcanki". Povrh toga pojavila se potreba hitnog osnivanja još jedne potpuno nezavisne agencije koja bi bila veza s Europskom unijom.

Sanja Crnković-Pozaić iz Centra za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, razmatrajući osam ključnih kompetencija u obrazovanju, koje su univerzalno primjenjive, naglašava da **moramo naučiti rješavati sukobe koji su normalni dio radnog procesa**. Spomenute, niže navedene kompetencije donio je Europski parlament u listopadu 2006. godine, a **Europski kvalifikacijski okvir** ih uvodi kao dio kompetencija koje sve kvalifikacije trebaju podrazumijevati. Među njima posebno se ističe poduzetništvo kao opća kompetencija, a odnosi se na razumijevanje vlastitih puteva, poduzimanja aktivnosti i sposobnost ostvarivanja ciljeva. Kompetencije su sljedeće:

1. Sposobnost komuniciranja na materinjem jeziku
2. Sposobnost komuniciranja na stranom jeziku
3. Razumijevanje i korištenje znanja iz matematike, prirodnih znanosti i tehnologije
4. Sposobnost korištenja digitalne tehnologije
5. Sposobnost učenja
6. Socijalne i građanske vještine
7. Poduzetništvo
8. Sposobnost kulturnog ophođenja.

Iz okvira provedenih aktivnosti također je predstavljen Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) – *Croatian Qualification Framework (CROQF)* koji se temelji na Europskom kvalifikacijskom okviru (EQF), predstavlja okosnicu društva znanja i jedan je od najvažnijih uvjeta za uređenje **sustava cjeloživotnog obrazovanja**. Izrada cjelovitog HKO predviđa se do kraja 2008. godine, a trebala bi se odvijati kroz suradnju svih nadležnih ministarstava, socijalnih partnera i sudionika osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. HKO ima, kao i europski, osam razina s tom razlikom da uključuje i nekoliko podrazina koje pokrivaju specifičnosti našeg obrazovnog sustava.

Prikazani su primjeri provedbe cjeloživotnog učenja na pojedinim sveučilištima (Krems, Helsinki, Valencia) te primjeri uvođenja cjeloživotnog učenja na hrvatskim sveučilištima. Potiče se efikasnije uključivanje u rad europskih projekata i udruga od kojih se posebno ističu EUCEN (*Continuous Education*), EAEA (*Adult Education*) i EDEN (*e-learning*).

O cjeloživotnom učenju na bolonjski način i njegovom značenju u sveučilišnom kontekstu kod nas govorila je Vlasta Vizek Vidović s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prema EC 2000 cjeloživotno obrazovanje se dijeli:

- na formalno profesionalno
- na formalno izvan profesije
- na neformalno profesionalno
- na informalno izvan profesije.

Krajem 2004. donijet je prijedlog Strategije obrazovanja odraslih (<http://www.hzpou.hr>) kao okvir za postupanje iza kojeg su slijedili akcijski planovi za svaku godinu i praćenje provedbe strategije. Svi su dokumenti dostupni na *web* stranicama i mogu se koristiti u daljnjim planiranjima naših aktivnosti u tom smjeru.

Iz tematskog okvira Verificirani bolonjski programi i zapošljivost potrebno je izdvojiti sljedeće:

Kroz samoanalizu bolonjskih programa (Ljiljana Pinter, Sveučilište u Zagrebu) nabrojani su trenutni problemi i predložena rješenja. Iz čitavog niza aktualnih problema Pinter je izdvojila:

- preklapanje "starog" i "novog" sustava (nejasna podjela)
- šarolikost i brojnost izbornih predmeta bez usmjerenja i kronologije
- nedovoljna podudarnost s istovjetnim inozemnim studijskim programima
- nedostatna primjena Direktive 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o priznavanju stručnih kvalifikacija
- neprepoznavanje potrebe međunarodne evaluacije/akreditacije visokoškolskih ustanova.

U svrhu rješavanja problematike potrebno je:

- definirati kompetencije
- usporediti sadržaje programa sa sadržajem istovrsnih programa Europske unije
- provjeriti postojanje srodnih programa.

U kritičkom osvrtu na ciljeve i zadatke Bolonjskog procesa Marie-Élise Zovko razmatra tri koncepta Bolonje na koje treba obratiti posebnu pozornost i definira ih kroz tri pitanja: Što ja mogu znati? ("What can I know?"), Što bih trebao/trebala raditi? ("What should I do?") i Čemu se mogu nadati? ("What may I hope for?").

Milan Mesić s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, istražujući potrebe tržišta rada, analizira nedostajuća znanja i vještine nakon studija za stručnjake koji postaju menadžeri. Općenito se detektiraju manjkavosti u radu na računalu, nedostatna menadžerska znanja, nepoznavanje zakonodavstva i stranih jezika te nedostatak praktičnog iskustva.

Za obrazovne procese na Policijskoj akademiji od posebne je važnosti bilo tematiziranje pitanja stručnog usavršavanja, koje je definirano kao specijalizirani oblik cjeloživotnog učenja (LLL – *Lifelong Learning*) namijenjen pojedinim strukama. Ono je formalizirano kroz pravilnike, a služi za "skupljanje bodova" kako bi se napredovalo u poslu. To je zapravo dio cjeloživotnog učenja na koje smo primorani. Odvija se kroz tečajeve koji u načelu traju 1-5 dana, zatim skupove, sastanke, okrugle stolove, radionice, studijska putovanja, studijske boravke i sl. U tom kontekstu komparativne analize pokazuju da je u europskim okvirima 12% zaposlenih uključeno u cjeloživotno učenje dok je taj postotak u Hrvatskoj svega 4%. Naši menadžeri obučavaju se u prosjeku 1 dan godišnje, što iznosi 0,5% u njihovom obrazovanju, europski je prosjek 20%, a američki 40%.

Provedba stručnog usavršavanja i njegov nadzor te dugoročno usavršavanje programa postavljeni su kao strateški ciljevi.

Danica Škara sa Sveučilišta u Zadru pokušala je odgovoriti na pitanje, jesu li bolonjska reforma i hrvatski obrazovni sustav u suglasju ili nesuglasju pozivajući se na deklaraciju koja kaže da joj nije cilj nametanje jednoobraznog modela školovanja, nego **kompatibilnost, prepoznatljivost** diploma i kvalifikacija, **mobilitet, integracija i suradnja** u okviru Europske unije. Poteškoće u primjeni Bolonjske deklaracije kod nas vidi u nedostatku znanstvenog osoblja, velikom broju prijavljenih i odobrenih studijskih programa koji nemaju temeljne uvjete za izvedbu nastave prema bolonjskim načelima, neprimjerenom odnosu profesor-student, što može rezultirati gubitkom povjerenja u kvalitetu studija, premalom broju združenih programa, odnosno nepostojanju međusobnog povjerenja ("*mutual trust*"), nedostatku novije literature i sl.

Podržava se fleksibilnost studijskih programa i mogućnost njihove jednostavne nadogradnje, kao rezultat interakcije sveučilišta i gospodarskog sektora, što bi značajno doprinjelo poboljšanju zapošljivosti studenata. Potiče se jačanje regionalnih visokoškolskih i znanstvenih ustanova. Potrebno je značajno poboljšati kvalitetu studentske prakse, za što postoji opći interes.

Od općih tema izdvaja se prijedlog studenata za pokretanje rasprave o modelu školarina te nedefiniranost nazivlja stečenih kvalifikacija po bolonjskom sustavu.

U okviru seminara predstavljen je zbornik Bolonjski proces u Hrvatskoj 2005. u izdanju Sveučilišta u Zagrebu i projekt Pravni i organizacijski aspekti integriranog sveučilišta koji je u tijeku (www.projektintegracija.pravo.hr).

Prikaz pripremila: Dragica BUKOVČAN*

* dr. sc. Dragica Bukovčan, voditeljica Katedre za strane jezike na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.